

TİYATRO

BİR CEVAP

Vasfi Rıza ZOBU

Saygı: sayana; terbiye: alana göredir, derler... Suratı asık adama güler yüz gösterilemez. Tekme savuran insana: «Aman- efendim, bendeniz için rahatsız oldunuz!» diye mukabele edilemez... Tokat atanı ya mahkemeye verirler veya o da suratına tokadı yer...

Size kayıtsız şartsız salâhiyet veriyorum: Tahkik edip; müddeti ömrümde «tecevüze uğramadan», «hakarete mâruz kalmadan» bir kimseye fena muamele etmiş veya tek satır yazı yazmışsam... 23 Ekim tarihli "AKİS" mecmuanızda, şahsım hakkında yazılmış yazının başında söylediğiniz gibi: «Utaç verici» bir ah-lâksız, «seviyesi düşük» bir aktör olduğumu itirazsız kabul edeyim...

Bir hâdise olmuş! «Hazin olduğu nisbette tiyatromuz için utanç verici ve seviye düşürücü» imiş!

— Sebep?

«Dünyanın neresinde hangi sanatkârın aklına gelir ki, kendisini «tenkid» eden tiyatro yazarlarına bir gazetede cevaplar neğretsin!»...

Eğer böyle bir şey yaptımsa, tenkid edenlere hakaret ettimse: hay elim kırıla!...

Her tenkid gibi tiyatro tenkidi de —onu kendine meslek edinmiş olanlar için— bir haktır, meşrudur... ama «tenkid» olursa. Yoksa bir hezeyanname, bir hezelname olursa: ona tenkid değil, tecavüz derler...

Mecmuanızda benim hakkımda o yazıları yazan muharririnize sorun bir kere: «Tenkid» adı altında çıkan o küfürnameyi okumuş mu? Uzağa gitmeğe ne hacet. «Kibarlık Budalası» hakkında yazdığı e «Mamamuş»i böbürlenmesi, mâlâyânî makaleyi kendinden başka kimseye okutabilmiş mi? Okutmuş da: bir «Yahu ne ayıp şey!» diyene tesadüf etmemiş mi?

Dünya yüzünde peygamberlerden vatan kurtarıcısına kadar yüzde yüz dosta hiç kimse nail olmadığı gibi; yaptığı işi; ileri sürdüğü teklifi, yüzde yüz beğendiren, kabul ettiren ferdi biyhemtâ: Kadem nihâde'i alem olmamıştır; bu malûm... Elbetteki beni beğenenlerin yanında beğenmeyenler olacak; medhedenlerin sırasında zem edenler de bulunacak... Onun için «Tenkid» in beni kızdırması ve üzmesi şöyle dursun, memnun eden tarafları da vardır... «Kibarlık Budalası» baklanda küfürsüz, iftirasız tenkidler de çıktı, onlara «Türk Tiyatrosu» mecmuasında teşekkür de ettim. Ben piyes provalarında, yaşça ve sınıfça küçük arkadaşlarımızın dahi tenkidlerini ister ve

kendilerine, kendi düşüncelerine aykırı bir hareketimi görürlerse ihtar etmelerini rica ve ısrar ederim. Onlar da söylerler; beraberce münakaşasını yaparız... Ama alay, istihza ve nihayet hakaret: mâruz kalıp da, sühuletle sineye çekecek kadar tahammüle sahip değilim. Onun cevabı ya mahkemeye müracaat, ya sokak ortasında sıkıştırmak, yahut aynı şekilde mukabele etmektir. Ben, üçüncüsünü tercih ettim... Bu adamlara öteki yanağımı da uzatacak kadar mütedeyyin olmadığım için Hazreti Mesih beni affetsin...

Mecmuanızdaki o ismini gizliyerek aleyhime yazan İstanbullu: «Bir sanatkâr, kritiklerini gazete sütunlarında değil, sahnede cevaplandırır. Onun yeri sahnedir!» diyor. Tekrar edeyim ki: ben, «Tenkid» lere değil, bana yapılan tecavüzlere mukabele ettin... Bunu sahnede, gazetede, radyoda, kahvede; istediğim yerde, gücümün erişebileceği her hangi bir şekilde aynen cevaplandırmağa, en aşağı meselâ Fikret Adil kadar kanunen ve nizâmen hakkım vardır... Kendinde bu ne gülünç bir hak görüşü ki: Benim, yazı de cevabıma itiraz edip, bu meşru hakkıma mâni olmağa uğraşır...

Kendinde münekkidlik tevehhüm eden malum zevattan birine, hiç kimse «Sahneye çık da sen de oyna bakalım» demez... Ama o, «Ben de oynayacağım» derse, «Vay küstah! Senin sahnede ne işin var? Sen ancak gazete sütununda konuşabilirsin!» diye de ona mâni olunmaz... Seyirci bulursa ne mutla ona. Oynar durur...

O isimsiz muarızın da böylece bilmelidir ki: Ben de, basacak gazete, okuyacak kari bulduğum müddet onun ve onun gibilerin hitaplarına mukabele etmeyecek kadar nezaketsizlik göstermeyeceğim!..

Biz «şülle lâpâ» da okur, «Mamamuş» de oynar ve «onların» hayatlarını sahnede, âleme ibret olsun diye canlandırırız... Böylece gazaba gelerek bizi: «Bayağı bir üslup» ile itham edip, «pervasız» lüğimizden şikâyet edenlerin kararın gözleriyle, söylediklerimizin ve yazdıklarımızın mânasını anlamıyacak kadar kavrayışsız veya anlayıp, aleyhimize tefsir edecek kadar garezkâr olduklarını da Hân ederiz...

AKİS : Aziz üstad, epeyce veriştirmişsiniz. Yalnız, yanlış yere olmuş. Zira o yazıyı yazan sizin zannettiğiniz kimse değildir. Kusura bakmayınız.

Devlet Tiyatrosu

Aman, maşallah

Dikkat, dikkat: Büyük ve Küçük tiyatrolarda pazar günleri de temsil vardır. Evet tastamam okuyorsunuz. Biz de bunu, birkaç gündür, Ankarada duvarlara asılan afişlerden öğrendik. Şu, büyük boy kâğıt üzerine siyah ve kırmızı mürekkeplerle basılan zevksiz afişlerden...

Hazır yeri gelmişken Devlet tiyatromuzun afiş çıkmazından da bahsetmek faydalı olurdu ama mevzuumuz o değil. Bir başka münasebetle ve bir başka zaman da afişlerden söz açarız

Evet, diyorduk ki, Büyük ve Küçük tiyatrolarda pazar günleri de temsil verileceğini Devlet Tiyatrosu duvar afişleri ile ilân etmektedir. Demek oluyor id, bugüne kadar pazar günleri tiyatro kapalı bulunuyordu. Öyle ya, mademki Devlet tiyatrosu devlet müessesesidir, bütün diğer devair mensupları gibi tiyatro memurlarının(!) da pazar günleri istirahat etmek hakları değil midir? Ve eğer tiyatro idaresi pazar günleri çalışma kararını vermişse, bu büyük fedakârlığını en geniş reklâm vasıtaları ile ilân etmelidir...

Gerçekten tiyatro mensupları birer memur olsalardı, diğer devlet memurları gibi mecburi mesaiye tabi tutulsalardı; senede 4 - 5 ay değil sadece bir ay, o da sıra geldiği takdirde mezuniyet alabiliselerdi ve bir zamanlar İstanbul Şehir tiyatrosu sanatkârlarının memurlardan daha fazla çalıştıklarını ispat etmek için Muhsin Ertuğrul'un tanzim ettiği mesai cetveline uygun olarak çalışsalar pazar günleri üstelik bir de matine oynayacaklarını ilân ettikleri zaman, tiyatronun bu fedakârlığını biz de alkışlardık.

Halbuki, geniş kadrosuna rağmen eserlerde dublör bulundurmayan, bu yüzden de her hangi bir vazifeli nezle oka tiyatroyu tatil eden, suare veya balo tertibedeceğiz diye perdeleri kapayıp seyircileri kapıdan çeviren, bir memur mesaisinden az vakit alan günlük çalışmaları ile bir türlü muayyen zaman içinde eser çıkaramıyan, bu sebeple de ya boş salona oynayan veya temsillere ara veren böyle bir tiyatro eğer pazar günleri de temsil vermiyeycekse, haftanın kaç gecesini çalışır ve bu tiyatroya mensup olan herhangi bir sanatkâr yılda kaç saat mesai yapar?

Eğer bu afişlerin bir başka maksadı varsa ve eğer idari değişikliği bir başarısı gibi gösterilmek maksadını güdüyorsa, böyle Operalardan gala temsilini kaldırmak kadar ehemmiyetsiz bir karar için hem de esas vazife sayılan bir hareket için: bu masraf yapılmamalı idi. Denilebilir ki, halk pazar günleri temsil olmadığını biliyor, bu değişikliği duymamak maksadı ile afiş çıkarılmıştır. Bu sebep red edilemeyecek kadar da kuvvetlidir. Fakat Devlet tiyatrosu eksik vazifelerinden birini tamamlamak için, ayrıca masraf kanısı açmaktadır. Mademki pazar günleri temsil verilecekti, bu prensip

Rol!

Eller göğe, dizler yere mi?

kararı mevsim başında alınmalı ve bir ay evveldenberi tatbik edilmeli idi.

Pardon, o takdirde bunun Muhsin Ertuğral'a ait bir başarı olduğunu kimse bilemeyecekti ve haksızlık olacaktı.

Çocuk tiyatrosu

Devlet tiyatrosunun bir de «Çocuk Bölümü» var. Bazan mevsim başında perdelerini açar, bazan sezon ortasında, Bazan temcit pilâvlarından biri ile işe girer, bazan da başladığı eser rağbet görmez ama sene sonuna kadar onu sürükler götürür. Çocuk tiyatrosu'nun çocukça bir tiyatro demek olmadığını biz de takdir ediyor ve bu sebeple üzerinde durmak istiyoruz. Üzerinde durdukça da Devlet tiyatrosunun Çocuk tiyatrosu bölümüne ehemmiyet verilmediğine şahit oluyoruz.

Bilindiği gibi memleketimizde, en modern sahne imkânlarına sahip bulunan yegâne müessese Devlet Tiyatrosudur. Bütün çalışma devresi içinde personelinin yarından fazlası hâli istirahatte olan mesut müessese de gene burasıdır. Ayrıca bir imtihan tertibi ile hususi Çocuk tiyatrosu kadrosu kurulmuştur. Müzik ve orkestra imkânlarına sahiptir. Her şeyi, herşeyi vardır; bu sahadaki gayretinden başka...

Küçük ve Büyük tiyatro sahnelerinde en ehemmiyetsiz tercümelemeler temsil edilir de, çocuklar için yazılmış dünya şaheserleri, bu sahneden çocuklarımıza gösterilmez. Daima - derme çatma - ve kelimenin hakiki manası ile çocukça piyesler ele alınır, başka bir

yer olmadığı için de çocuklarımız tiyatro olarak bu temsilleri seyretmeye mecbur tutulur.

Bu sahada, - ama yalnız bu sahadada - İstanbuldan örnek alınmalıdır.

Eğer repertuar temini bir edebî heyet mevzuu ise edebî heyet hareketine getirilmelidir. Hattâ hiçbir şey yapılamazsa, İstanbul şehir tiyatrosu Çocuk tiyatrosunun repertuarı tatbik edilmelidir. Yeter ki, hakikî manâsı ile bir çocuk tiyatrosu meydana getirilsin.

İntizam

Yer meselesi

Devlet Tiyatrosunda bazan aksıyan ve bazı seyircileri telâşa veren bir meseleden bahsetmek isteriz.

Bugüne kadar vâki olmaması daima memnuniyetle karşılanıyordu. Seyirci vatandaş, saatinde ve dakikasında geliyor, yerinin numaralı olduğunu bildiği için hiç bir endişeye kapılmıyordu. Halbuki, şu son günlerde, bazı yerlerin iki defa satıldığı görülmektedir.

Tabii bu hoşnutsuzluğa, şikâyeteye sebep oluyor ve Devlet Tiyatrosunda bir intizamsızlık başladığını gösteriyor.

Seyircinin, temsilin başlamasından önce, tam saatinde gelmesini istemek, tiyatro idaresinin hakkıdır. Ancak, bu kabil bir intizamsızlığın ortaya çıkmasını önlemek bilinci vazifesidir. Her şey, karşılıklı istenir ve karşılıklı olarak yerine getirilir. Hatırlatırız..